

ugyan részben még ott marad s néhány középparaszt magántulajdon imádatában nyilvánul meg; nekik is bár 100%-os érdekük a kollektivizálódás — mezőgazdasági gépeik és állataik hiánya folytán — szellemi kapcsolataik az új rendszerrel még nem olyan erősek, hogy ezeket a maradványokat le is tudnák magukban küzdeni.

Az új rendszer elleni összeesküvés tovább folyik a regény első scenáitól az utolsóig a volt kozák tisztek személyében, akik az események folyamán tapasztalhatják, hogy az ő idejük lejárt s az élő valóság erősebb az ő kétes értékű ígéreteiknél. A legnagyobb csalódás akkor éri őket, amikor a kezdeti túlkapasok és a kulák agitáció folytán elégedetlen parasztok Sztalin nyílt levele után frontot változtatnak. „Megszédülve az eredményektől” így kezdi levelét és felsorolja — súlyos kritikával illetve — az elkövetett hibákat, mint a kollektivizálás gyermekbetegeit, de egyben megmutatja az utat is azok jóvátételére.

Az első évi vetőmag beszállgatás nagy nehézségeket okoz az új kolhozoknak s igazi önfeláldozás és proletár türelem kell ahhoz, hogy a kulák propaganda által felizgatott tömeget úgy fékezze meg, hogy ebből minél kevesebb kár hárvuljon a köze; de még nagyobb munkára, heroizmusra van szükség akkor, amikor a kellő fegyver és öntudat híján a szántást rosszul és lassan végző csoport munkateljesítményét kell felfokozni.

Davidov párttag, városi munkás, aki a fegyelmet és áldozatkészséget az ipari újraépítés frontján sajtóította el, a legnagyobb szellemi s ha kell fizikai munkateljesítményekre képes; odaáll az eke szarvához és bár soha nem próbálta, de felszántja azt az egynegyed hektárt, amely a napi átlag munkateljesítménye kell hogy legyen ehhez a munkához szokott földművesparasztoknak.

Nagulmov szintén párttag, falusi

paraszt, akit a polgárháborúban kifejtett hősiessége juttatott a párba; lelkesedése nem kisebb ugyan Davidovénál, de cselekedeteiben hiányzik a megfontoltság és előrelátás; s megdöbbenés nélkül, a megdöbbenés miatt egyidőre ki is zárják a pártból.

Jakob Lukics középparaszt a tisztí konspiráció eszköze, szolgálatait felajánlja ugyan a kolhozoknak s látszólagos működésével megszerzi a vezetőség bizalmát, de minden cselekedetében szabotál. Lakásán rejtgeti az összeesküvők vezetőit, akik végül lerongyolódva, bezúllva neki is már csak terhére vannak. Még számos élethű alakja van a regénynek, akik együtt kiegészítik az orosz falu képét 1930-ban a kollektivizálás első esztendejében.

Ki kell még emelnünk azt a gyönyörű nyelvet, amellyel a szerző helyenként, egyenesen olkápáztatja az olvasót: leíró művészetének ezen erőnye még csak értékesebbé teszi ezt a kiválóan tehetséges orosz író.

Tamás Aladár fordítása szépségében méltán társul az eredeti mellé.

Antonovics Dezső

*

Urbán Milo: Az élő ostor

Az élő ostor, a háború, ma ismét suhog az emberiség egy részének meggörnyedt hátán. Minden suhintása vér és vérnyomor és boldogtalanság... két kis kötetben mennyi szerencsétlenség! A könyv elég későn (szlovák nyelven 1927-ben jelent meg) került Szlovákia Rezső fordításában a magyar közönség elé, de még mindig elég korán, ahogy tiltó szavát felcsempelje az októberi őrészírózás forradalom sárhataposása ellen.

Az élő ostor megújító suhogását csak kis területen mutatja be Urbán.

Ráztok árvameggel kis falu, szegény szlovák nép lakia. Ebből a kis faluból vetíti ki fényezőjét a háborús évek sűrű sötétiségére,

hogy az alakok annál élesebb körvonalakban vonuljanak fel a háberű poklának szinpadján.

Tulajdonképpen egy riportregénnyel állunk szemben. Ráztok az események színhelye. Azonban bármely községét a volt Felvidéknek, de tűlzás nélkül állíthatjuk, a volt Magyarországnak behelyettesíthetjük Ráztok helyére és mindegyik község lakossága magára ismer. Igen, a háború a hinterlandban így folyt le és amikor a háború fejelemét a nagy nyomor és mérhetetlen szenvedés szűfeszítette, szaladt mindenki a falvakból, aki csak valamiben is hozzájárult a háborús nyomor növeléséhez.

A tudatlanságban tartott lakosság még nem tudott mit kezdeni a szabadsággal. Minden község egye dül intézte el a maga szabadságának kivívását, mely abból állt, hogy kiverték a csendőröket, megverték, vagy agyonütötték a hatóság képviselőit, kifosztották a falusi zsidóbótos üzletét, kiitták a megtalálható alkoholt mennyiségeket és néhány napig élvezték a nagy szabadságot, mely abból állt, hogy nem volt hatóság.

Az utat, melyet Ráztok Koreny András a csúnyán összeszabdalt, megnémült hadirokkant hatatársától, 1917 tavaszától a forradalomig megtett, írja le Urbán. Nem tesz hozzá és nem is vesz el semmit az eseményekből. Riportot ír.

A regény hőseit nem hatja át semilyen szabadság vágy, vagy valami forradalmi elgondolás — az egy Hlavait kivéve — de nála is csak egész halvánv vonásokban. Az embereket nem is vezeti senki. Az élő ostor, a háború hajtja, űzi őket a mindent lerázó, forradalmi vitustáncba. Nincs a tömegeknek vezetőjük és a tömegeket is csak egy vágy kergeti. Legyen vége ennek a leírhatatlan és túrhetetlen nyomornak, éhezésnek, pusztulásnak. Azt se tudják kiért és miért van mindez?

A jegyző, Okoliczky, a rekvirálásoknál, újabb bevonulásoknál a nazára hivatkozik, de ez a szó csakhamar elkopik és a szarvasmarhák elszállításánál a parasz-
cok már ellenállnak, egész kis lázadás lesz a dologból. Kramár Mátyás, ez az óriás tót paraszt, aki a hatóságokat tűzön-vízen keresztül szolgáló kisbíró, a később „megtért” Kurnyavát trágyaléban fűrosztotta meg, egészen őszintén válaszolt Okoliczkynek: „Az én teheneimnek a haza nem adott enni.” A könyvet Urbán friss útemben írta meg. Gördülnek az események és a cselekményekben van logika, a háborús évek logikája, mely kizökkentette az embereket életük sodrából.

A forradalom készületlenül találta nemcsak a szlávokat, de a magyarokat is. A „hatóságok” a legmagasabbak épp úgy, mint a falusi kis jegyzők mint a pelyva a szélben szóródtak: szét és hogy még ilyen Hlavai is csak kevés volt, az is a rendszer kíméletlenségét mutatja. Az őszirózsás forradalomnak volt ereje a kíméletlen kezekből az ostort kicsavarni, de nem volt elég felkészültsége ezeket a kezeket örökre úgy megnyomorítani, hogy soha többet az ostort meg ne foghassák. Ha volt volna az őszirózsának, úgy ez volt a legnagyobb bűne és az élő ostor megint suhog és a görnyedt hátú emberiség fejét nyaka közé húzva érzi a hátán vérbarázdát szántó kíméletlen ütéseit. Mikor fog ez az ostor ez áldatlan kezekből örökre kihullani?

Urbán, 23 éves korában írta meg Az élő ostort, azóta sem alkotott nagyobb művet, pedig az élő ostor további nagy művekre jogos ajánlás lenne, csak egy lépést kellene előre tenni és ez az egy lépés jelentené egyben a további nagy alkotások lehetőségét. Ez a lépés: Az élő ostort suhogatók ellen küzdők sorába felzárkózni.

REI